

FORFEST JAKO PROSTOR PRO

Doc. Jan Grossmann – Opus Musicum 2013

Hudební umění, to je přímé předávání energií, krásy, touhy po vyšším a lepším; materializace hudebně-myšlenkového obsahu od tvůrce přes interpreta nebo bez interpreta k posluchači.

Hudební umění, to je vystoupení živého interpreta před posluchači i umění zprostředkované nahrávkou, jež má posluchači co říct, čím ho oslovit, čím ho obdarovat. Je to posvátná chvíle doteku inspirace, doteku Vědomí a Ducha. Je jedinečné, silné a nabíjející svou neopakovatelností a opravdovostí.

Jaké kvality přinesl letošní 24. ročník Forfestu?

Pracovní povinnosti mi znemožnily navštívit celou řadu vystoupení a dokonce i třídenní kolokvium, které bylo letos podle vyjádření účastníků obzvláště cenné a poučné - viz zvláštní článek dr. Vojtěcha Mojžíše.

Z těch koncertů, které jsem měl možnost navštívit, ve mně silný pocit nadšení zanechal monotematický koncert **Martiny Mergentalové** a **Jana Stojánka** (22. 6.). Kompletně provedli klavírní sonáty *Luboše Fišera* (s výjimkou druhé, která se údajně pohřešuje): **M. Mergentalová** Sonáty č. 1, 7, 8, **J. Stojánek** Sonáty č. 3, 4, 5, 6. Ohromně mě oslovila plasticita, s jakou modelovali v sonátách jejich myšlenkový průběh i jejich formové ukotvení. Oba hráli, každý s jednou výjimkou, všechny sonáty z paměti.

Violoncellista **Štěpán Filípek** za klavírní spolupráce **Ondřeje Olose** (SR) nadchli posluchače technickou úrovní, vzácným pochopením a přesvědčivou interpretací kompozičně odlišných děl (25. 6.). Skladby pro sólové violoncello *Arcuatus Radomíra Ištvanova* a *Křížová cesta Jana Hajiče* předvedl **Š. Filípek** s expresivitou, barevností, přesvědčivě a suverénně. *Ištvanova* skladba zaujala sevřeností formy a promyšlenou prací s materiálem a přes všechny barevnost střízlivými kompozičními prostředky. *Hajič* se zase víc než popisností náboženské tematiky vyjadřoval asociativně, uvolněně, nechával hudební a instrumentační nápady doznívat nerozvedené, jakoby nahozené. S klavírem zazněly dvě kompozice *Františka Gregora Emmerta*. Už jsem si zvykl, že přečíst si v programu, že zazní některé jeho dílo, znamená očekávat nová překvapení, nečekané úhly pohledu, instrumentační náročnost, mistrovství zpracování... ale především naléhavost. Vášeň! Posedlost vírou a

nedogmatickou oddaností Novému životu podle Ježíšova učení. Je to ještě vášeň? Tady nejde ani v nejmenším o l'art pour l'art v nedekadentním slova smyslu, ale o l'art pour l'idée v nedogmatickém, ale religiózním, snad více v hegelovsko-idealistickém než rigidně-katolickém slova smyslu. Ve dvou skladbách, mezi jejichž vznikem uběhlo neuvěřitelných 37 let, jsem si uvědomoval celoživotní jednotu *Emmertova* duchovního a uměleckého postoje a názorů. Skladba *Asociace* jako vybičovaná slavnost pohybu těla a ducha. Všechny myšlenkové asociace směřují k jedinému cíli, k Jedinému. Sonáta č. 3 *Melody Song* jako nádherná, velebná síla, jemnost, cit a osvobozující mystický prožitek. *Emmertově* hudbě jsou filozofie a víra nadřazené, ne však ve smyslu služebnosti. Provedení *Emmertových* skladeb jsem vnímal jako symbolické setkání zástupců generace třicátníků se zástupcem sedmdesátníků, kteří si rozumí v nadčasové myšlenkové symbióze.

Vystoupení violoncellisty **Nicolý Baroniho** (Itálie) a pianistky **Eleny Letňanové** (SR) v italsko-francouzsko-českém programu ve mně rezonovalo zase jinak. Od českého autora zazněla exhibiční *Tocata* pro klavír *Klementa Slavického*. Vedle ní pak ve světové premiéře (i když datem vzniku spadající do let 1997 a 2000, ta první po přepracování) skladby *Sekhmet* a *Sfumato* 2000 pro violoncello a klavír významného francouzsko-gruzínského skladatele *Nicolase Zourabichviliho de Pelken*, tvůrce vpravdě syntetizujícího a postmoderního. Obě skladby jsou naléhavé, dramatické, se zajímavým (modálním?) tónovým terénem použitým ve vedení hlasů i akordice. **E. Letňanová** je rozená sólistka i komorní hráčka, jejíž intelekt, vzdělání, empatie a sociální a estetická inteligence dovolují vytvarovat interpretované skladby s úžasným nadhledem, a zároveň jako kdyby se jich zmocňovala a vnitřně je adoptovala. Ve violoncellistovi **N. Baronim** našla reagujícího partnera. Sice na mě v první skladbě působil nekoncentrovaně, jako kdyby nerozehráně. *N. Zourabichvili* v ní přitom poskytl cellu řadu krásných příležitostí, mj. v několika sólových kadencích. Druhá skladba však už vyzněla suverénně jako efektní *tocata* se scherzózními prvky a komikou či sarkasmem v úvodním a třetím díle, s chlapskou dravostí v díle středním a s kombinací obou materiálů před závěrem. Pak přišly na řadu skladby *Massimiliana Messieriho* (San Marino). Jako chutný předkrm zahrála **E. Letňanová** skladbu *Echi di voce umana* v české premiéře se zajímavě zpracovanými mikrostrukturami střídanými s nápaditě, nemechanicky vrstvenými klastry. Po ní přišel vrchol programu, jednadvacetidílné dílo *Zadig* pro elektrické violoncello a elektroniku. Elektronika nebyla komplikovaná. Vtipně integrovala live zaznamenané, upravované a repetované struktury, zahráné „živým“ violoncellem, do předpřipraveného elektronického průběhu. Stačilo, aby **N. Baroni** ve vhodném

okamžiku přešlápl s pomocí nožní páčky z jednoho tracku na druhý, z jedné sekvence na druhou. Duchaplný hudební proud plynul nápaditě a organicky, využívaje přitom různé způsoby hry a tvoření tónů, bicí prvky o korpus a struník, „preparované“ zvuky na nástroji, různá echa z elektroniky a do elektroniky, skordaturu, mixy, zpívané tóny v kontrapunktu s tóny vyluzovanými nástrojem a elektronikou či přidávání jednotlivých tónů do postupně zahušťovaného multizvuku. Přespříliš dlouhý, málem tříhodinový program ale publikum zvládlo. Naopak odměnilo hráče a přítomného skladatele nadšeným potleskem.

Zajímavý byl koncert souboru **Ad Libitum Ensemble** z Budapešti (29. 6., **Ildikó Szakács** – soprán, **Peter Kazán** – klarinet, **Pinter Balacz** – violoncello a Ferenc **János Szabó** – klavír). Dramaturgie byla zaměřena na skladby stylově spíše neoromantické (v jednom případě až pseudoromanticky), neoklasické a klasiku 20. stol. **I. Szakács** prokázala svůj krásný, znělý hlas a výborné frázování ve spolupráci s ostatními už v dramatické skladbě *Jana Nováka* *Mimus magicus* a mimořádně zdařile v ariettě *Luboše Bernátha* *Seba som stretla*, která zazněla ve světové premiéře. Celý soubor v ní doslova exceloval. Skladba začala jako kdyby z ničeho, s velmi nesměle se vynořujícími motivky, sopranistka s téměř rovným tónem. Sugestivita chvíle byla prudce přerušena dramatickým zvratem a dravou exponovaností. Další kontrastní zvrát k téměř scherzózní nadlehčenosti a následnému pianissimu znamenal doklenutí vlny, na jejímž „dně“ překvapilo krátké parlando jako myšlenkové těžiště díla a po něm následovala druhá vlna, už méně vypjatá. Velmi dobrá a zajímavá skladba. Podobně jedinečně vyznělo závěrečné Fantasy trio, op. 26 *Roberta Muczyńskieho* pro klarinet, violoncello a klavír střídající věty dramatické, strhující, energické s větami spíše zádumčivými a zpěvnými. Zajímavě působila v závěrečné větě až martinůvská rytmika a sazba, tajemné pizzicato, respektive à la pizz., ve všech nástrojích a finální dramatická tečka.

V den Janáčkových narozenin vystoupila japonská sopranistka **Nao Higano**. Po studii v Japonsku žila a postgraduálně studovala v Bratislavě a dnes působí v České republice a koncertuje po světě. Program, který připravila s klavíristkou **Zuzanou Biščákovou** (SR) a mladým klarinetistou **Martinem Adámkem** (ČR), byl možná až příliš pestrý, všechny skladby však zazněly v přesvědčivé interpretaci a na skvělé technické úrovni. **N. Higano** a **Z. Biščáková** podaly, jak jsem očekával, výborný výkon. Měrou nejvyšší mě však překvapil benjamín účinkujících, mladičký **M. Adámek**, především v technicky, výrazově, ba i tektonicky náročných Sequenzi IXa pro sólový klarinet *Luciana Béria*. Kdo už dílo slyšel, ví, že stejně jako v ostatních Sequenzích i v té klarinetové využil *L. Bério* ty

nejrafinovanější technické a výrazové postupy. **M. Adámek** je nejen zvládl s bravurou, ale vtiskl skladbě řád a pevnou, přehlednou formu.

Velmi působivě vyzněl recitál violisty a skladatele **Ondřeje Štochla** (4. 7.). Nejdříve ve skoro až žensky něžné skladbě Němce *Jakoba Ullmanna* Pianissimo pro sólovou violu, potom ve skladbě *Sofie Gubajduliny* (název mi unikl), která zazněla jako náhrada za původně plánovanou světovou premiéru díla Pavla Zemka, jež odpadla z nenadálých technických důvodů. Skladba *S. Gubajdulina* vznikla někdy v 50. letech. Její počáteční spíše jemná a tichá struktura se postupně zahušťovala v prostředcích i výraze a jako kdyby imitovala reálné nástroje a zpěv. Sluší se pochválit také spoluúčinkování sympatického hosta Forfestu - teprve dvanáctileté/třináctileté houslistky **Terezy Horákové** z Prahy, žačky **O. Štochla**. *Peter Graham* jí světil a O. Štochl s ní připravil provedení Sonaty Natalis pro sólové housle. Děvčátko ji zvládlo až neuvěřitelně čistě a bezproblémově. I takový byl letošní Forfest.

Z ostatních „živých“ koncertů, které jsem neslyšel, bych rád aspoň zmínil vystoupení zvukově i kompozičně experimentální **Industrial Philharmony Hodonín** s uměleckým vedoucím **Petrem Vaculovičem** (4. 5.), houslový sólorecitál **Zdeňky Vaculovičové** (20. 6.), která pro každý ročník připravuje prezentaci nových zajímavých skladeb - tentokrát od českých, slovenských a německých skladatelů, progresivní **Duo Atreid Prague** (21. 6., **Hanuš Axmann** – klarinet, **Jiří Lukeš** – akordeon), které rovněž připravilo reprezentativní výběr z české a světové avantgardní literatury jednak jejich sólového repertoáru, jednak skladeb pro toto netradiční obsazení. Koncert s atraktivním programem připravili organizátoři do Dómu sv. Václava v Olomouci (23. 6.). V podání recitátora **Vítězslava Marčíka** a varhaníka **Karla Hinera** zazněla známá kompozice *Petra Ebena* Jan Ámos Komenský - Labyrint světa a ráj srdce. Jako „varhany jinak“ by se dal nazvat zajímavý projekt varhaníka **Jaroslava Tůmy** (25. 6.), který připravil improvizální vstupy ke grafikám **Petra Štěpána** promítaným na plátno instalované v kroměřížském chrámu sv. Mořice. Do třetice pak varhany zazněly opět v chrámu sv. Mořice v podání **Hany Ryšavé** (30. 6.). Ve Mši pro soprán a varhany *Zdeňky Vaculovičové* spoluúčinkovala **Schola sv. Mořice**. Velkolepé Amen s některými prvky minimalismu od *Michala Janošíka* pak už zaznělo na závěr koncertu z nahrávky. Nemohu zapomenout ani na vystoupení flétnistky **Aisling Agnew** a kytaristy **Matthew McAllisterem** (oba V. Británie, 24. 6.) ve skladbách britských, českých a dalších autorů.

Poslechové pořady vhodně doplňovaly „živé“ koncerty.

Jedinečným počinem bylo zařazení dvouvečerního projektu v chrámu sv. Mořice s přehrávkou vrcholné kompozice *Sofie Gubajduliny* Janovy pašije (20.-21. 6.).

Stejně tak poslech kompaktu se smyčcovými kvartety osobně přítomného *Davidu Matthewse* (V. Británie) v chrámu sv. Jana Křtitele (22. 6.).

Skvělým prožitkem byl i poslech 24 preludií a fug pro klavír *Pavla Zemka* (30. 6.).

Součástí festivalu byly také mezinárodní kompoziční kurzy ve Sboru J. Blahoslava v Kroměříži (1.-7. 7.) s lektory z Německa a ČR, *Propria F. G. Emmerta* zařazená po čtyři podvečery do průběhu běžných liturgií, vernisáž fotografií *P. Barana* v Galerii U Artuše v Kroměříži (26. 6.) a v plánu je ještě vernisáž *Zrání* - výstavy velkých formátů *V. Vaculoviče* na počest hudby J. Suka v Galerii Sýpka ve Vlkově (1. 8.).

Když to shrnu - ale nikdy jsem v matematice nevynikal, letošní Forfest obsahoval celkem 35 akcí, z toho 14 „živých“ koncertů, 3 poslechové pořady, výstavy, mezinárodní kompoziční kurzy, workshopy... A k tomu třídní bienální mezinárodní kolokvium (24.-26. 6.) s aktivními účastníky z devíti zemí Evropy, USA a Japonska. O něm pojednává zvláštní článek dr. Vojtěcha Mojžíše.